

LAKIALOITE 56/2014 vp

Laki kansalaisuuslain muuttamisesta

Eduskunnalle

Suomen kansalaisuudesta säädetään kansalaisuuslaissa (359/2003). Suomen kansalaisuuden voi ulkomaalainen saada syntymän perusteella, hakemuksesta tai ilmoituksesta. Kansalaisuuden saamisen edellytyksenä on kansalaisuuslain 6 §:n nojalla se, että hakijan henkilöllisyys voidaan luotettavasti selvittää. Selvitetystä henkilöllisyydestä tulee tällöin esittää asiakirjatodisteet tai vastaavalla tavalla luotettavana pidetyt tiedot. Prosessissa on myös otettava huomioon se tieto, mitä yksilö on omasta ja lapsensa henkilöllisyydestä viranomaisille aiemmin esittänyt.

Suomen kansalaisuuslaki perustuu ius sanguinis- ja ius soli -periaatteiden juridiselle modifikaatiolle. Tämä tarkoittaa sitä, että kansalaisuus määrittyy pääasiallisesti ulkomaalaisen vanhempien kansalaisuuden perusteella, mutta tarpeen vaatiessa kansalaisuus määräytyy yksilön syntymäpaikan mukaan. Maamme kansalaisuus voidaan myöntää hakemuksesta, josta säädetään kansalaisuuslain 3 luvussa. Yleisinä edellytyksinä kansalaistamiseen hakemuksesta ovat tämän luvun 13 §:ään kirjattuina muun muassa 18 vuoden ikä, riittävä asumisaika Suomessa ja nuhteettomuusvaatimus sekä todennettu kielitaito. Suomen kansalaisuus on myös mahdollista saada kansalaisuuslain 4 luvun nojalla ilmoituksesta, mikä on prosessina hakemusmenettelyä helpompi. Kansalaisuuslain 4 luvun 26—30 §:ssä säädetään ilmoitusoikeudesta kansalaisuuteen, joka kuuluu suomalaisen miehen avioliiton ulkopuoliselle lapselle, 12—17-vuotiaalle Suomen kansalaisen ottolapselle, 18—22-vuotiaalle nu-

relle henkilölle, entiselle Suomen kansalaiselle ja Pohjoismaiden kansalaiselle.

Monikansalaisuus, joka useimmiten tarkoittaa kaksoiskansalaisuutta, on ollut Suomessa voimassa nykyisen kansalaisuuslain tultua voimaan 1.6.2003. Tämä tarkoittaa sitä, että yksilö, jolla on toisen maan kansalaisuus, ei menetä alkuperäistä kansalaisuutta saadessaan Suomen kansalaisuuden. Kumotussa kansalaisuuslaissa (401/1968) Suomen kansalaisuuden saannin ehtona oli luopuminen vieraan maan kansalaisuudesta. Myös toisen valtion kansalaisuuden vastaanotto hakemuksesta tai ilmoituksesta johti vanhassa kansalaisuuslaissa Suomen kansalaisuuden menettämiseen.

Suomen kansalaistamispolitiikkaa voidaan pitää kansainväliseltä katsantokannalta tarkasteltuna erittäin liberaalina. Hakemuksella kansalaisuuden saamiseen vaadittu viiden vuoden asumisaika on Suomessa yhtä lyhyt kuin perinteisessä maahanmuuttomaassa Yhdysvalloissa sekä korostetun avoimen maahanmuuttopolitiikan Ruotsissa. Pohjoismaista Islannissa ja Norjassa edellytetään huomattavasti pidempää seitsemän vuoden ja Tanskassa yhdeksän vuoden asumisaikaa, ennen kuin maan kansalaisuuden voi hakemuksesta saada. Suomen kansalaisuuden saantia hakemuksesta ei lisäksi rajoita heikohko kielitaito tai vakava rikostausta. Myös kaksoiskansalaisuus sallitaan, koska sen koetaan heijastavan nykyisen globaalin kanssakäymisen tilassa olevaa kansainvälistä Suomea. Hallituksen vuonna 2010 antamassa kansalaisuuslakia koskeneessa esityksessä (HE 80/2010 vp) myönnetäänkin

Suomen kansalaisuuspolitiikan myötäilleen selaista käsitystä, jossa kansalaisuusaseman nähdään tukevan ulkomaalaisen yhteenkuuluvuuden tunnetta vastaanottavassa yhteiskunnassa. Kyseisen esityksen nojalla saatettiin vuonna 2011 voimaan Euroopan kenties vapaamielisin kansalaisuuslaki (579/2011), jossa asumisaika-, kielitaito- ja nuhteettomuusvaatimukset ovat muihin EU-maihin verrattuna varsin vaatimatottomat. Tämä on johtanut siihen, että myönnettyjen kansalaisuuksien määrä kaksinkertaistui vuosien 2011—2012 välillä ja on myöhempinä vuosina vakiintunut tälle korkealle tasolle. Nykyisen, voimassa olevan kansalaisuuslain voidaankin katsoa heijastavan sitä ajattelutapaa, että löyhien kriteerien nojalla harjoitettu kansalaistamispolitiikka automaattisesti sitouttaa vierasmaalaiset yksilöt yhteiskunnan valtavirtaan. Tämän politiikan tarkoituksenmukaisuus on kuitenkin helppo haastaa sillä perusteella, että kansalaisuuden helpotetulla saannilla ja ulkomaalaisen kotoutumisen onnistumisella ei ole saatu positiivisen korrelaation tutkimusnäyttöä missään päin maailmaa. Pikemminkin lukuisissa EU-maissa kansalaisuuden myöntämisen ehtoja on alettu viime vuosina kiristää esimerkiksi pidentämällä asumisaikavaatimuksia ja ottamalla käyttöön kansalaisuuskokeet suurien maahanmuuttajaryhmien kotoutumisen täydellisen epäonnistumisen vuoksi.

Suomen nykyiselle kansalaisuuspolitiikalle, jossa pyritään maksimoimaan kansalaisuuden saaneiden ulkomaalaisten määrä huolimatta näiden yksilöiden kotoutumisen tasosta, voidaan esittää toimiva vaihtoehto, joka perustuu kansalaisuuteen palkintona onnistuneesta suomalaisen yhteiskuntaan sulautumisesta. Tässä lähestymistavassa Suomen kansalaisuus nähtäisiin kotoutumispolun päätepisteenä ja osoituksena integraatioprosessin täyttymisestä. Kansalaisuuden saamiseen hakemuksesta tämä vaikuttaisi kansalaisuuslaissa pidennettynä asumisaikavaatimuksena viidestä vuodesta seitsemään vuoteen, kohotettuna suullisena ja kirjoitettuna kielitaidoedellytyksenä tyydyttävästä hyvään sekä nuhteettomuuskriteerien tiukentamisena kaikkien rikkeiden ja rikosten osalta. Myös kaksois-

kansalaisuus tulisi samalla kielletyksi turvallisuuspoliittisten ja kansalaisten suojeluun liittyvien ongelmien vuoksi. Lisäksi Suomen kansalaisuuden menettäisi jatkossa henkilö, joka on syntynyt Suomessa, mutta joka toisen valtion kansalaisuuden saaneena ei luovu alkuperäisestä kansalaisuudestaan vähintään 19:ään ja enintään 22:een ikävuoteen mennessä, jos hänellä on ollut varsinainen asuntonsa ja kotinsa viimeisten viiden vuoden aikana sellaisessa valtiossa, jonka kanssa Suomella on kansalaisuuden menettämistä koskeva sopimus. Ulkomailla syntynyt henkilö taas menettäisi 22-vuotiaana Suomen kansalaisuuden siinä tapauksessa, jos henkilöllä ei koskaan ole ollut asuntoa tai kotia Suomessa, yhteenkuuluvuus Suomeen ei ole tarpeeksi vahva tai hän on myös vieraan valtion kansalainen.

Kansalaisuuslain 5 luvussa säädettyä Suomen kansalaisuuden menettämistä ja säilyttämistä on syytä täydentää erikseen pykälällä, jossa määritellään Suomen kansalaisuuden menettäminen, jos vierasmaalainen yksilö saa vieraan valtion kansalaisuuden hakemuksesta tai ilmoituksesta taikka muista näihin rinnastettavista syistä. Samassa luvussa olisi luontaista globaalin terrorismin aikakautena erikseen säätää kansalaisuuden menettämisestä terrorismirikoksen perusteella. Tällöin hakemuksesta tai ilmoituksesta myönnetty Suomen kansalaisuus tulisi menetetyksi, mikäli henkilö on syyllistynyt rikoslain (39/1889) 34 a luvun (17/2003) 1—6 §:ssä säädettyyn terrorismirikokseen. Näin Suomi seuraisi muun muassa Ison-Britannian, Hollannin ja Norjan valtioiden tuoreita kansalaisuuspolitiikkaan liittyviä linjauksia, joissa halutaan mahdollistaa terroritekoihin syyllistyneiden maahanmuuttajien kansalaisuusstatuksen pois ottaminen. Mikäli Suomen kansalaisuuden saanut yksilö jää vaille kansalaisuutta terrorismirikokseen syyllistymisen vuoksi, olisi tälle ulkomaalaiselle myönnettävä ehdollinen kansalaisuusstatus siihen asti, kunnes hänen kansalaisuusasemansa voidaan jälleen todentaa vieraaseen valtioon.

Suomen demokraattisen valtiomuodon uskotavuuden ja yhteisöllisen hyvinvointivaltiomallin säilyttämisen kannalta on tärkeää, että täydet

Suomen kansalaisoikeudet voidaan myöntää ulkomaalaistaustaisille yksilöille vasta silloin, kun he aidosti ovat valmiita sitoutumaan uuteen kotimaahansa luopumalla vieraista kansalaisuussiteistä. Myös riski Suomen kansalaisuuden siirtymisestä heikot siteet maahamme omaavien ulkomaalaisten kautta heidän jälkeläisilleen tulisi varsinkin kaksoiskansalaisuuskiellon nojalla poistetuksi.

Ennen näiden kansalaisuuslakia koskevien säädösmuutosten voimaantuloa 1.1.2016 hakemuksesta tai ilmoituksesta vireille laitettuihin ulkomaalaisten kansalaistamisprosesseihin so-

velletaan nyt voimassaolevan kansalaisuuslain säännöksiä. 1.1.2016 kaksoiskansalaisuuden omaavat, alun perin Suomen tai ulkomaan kansalaiset tai sitä ennen kaksoiskansalaisuuteen johtavan lakiprosessin vireille laittaneet Suomen tai ulkomaan kansalaiset eivät menetä Suomen kansalaisuutta tullessaan kaksoiskansalaisiksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

kansalaisuuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kansalaisuuslain (359/2003) 13 §:n 1 momentin 2 ja 6 kohta, 17 §:n 1 ja 2 kohta, 19 a §:n 2 momentti, 26 ja 27 §, 28 §:n 1 momentti, 29 ja 34 §, sellaisina kuin niistä ovat 13 §:n 1 momentin 2 ja 6 kohta, 17 §:n 1 ja 2 kohta, 19 a §:n 2 momentti ja 29 § laissa 579/2011 ja 34 § osaksi laissa 579/2011, sekä

lisätään 13 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, ja lakiin uusi 32 a, 33 a ja 34 a § seuraavasti:

13 §

Kansalaistamisen yleiset edellytykset

Ulkomaalaiselle myönnetään hakemuksesta Suomen kansalaisuus, jos hakemusta ratkaistaessa:

2) hänen varsinaisen asuntonsa ja kotinsa on ja on ollut Suomessa (*asumisaikaedellytys*):

a) viimeiset seitsemän vuotta keskeytyksettä (yhtäjaksoinen asumisaika); tai

b) seitsemän vuotta 15 ikävuoden täyttämisen jälkeen, joista viimeksi kuluneet kaksi vuotta keskeytyksettä (*kerätty asumisaika*);

6) hänellä on suomen tai ruotsin kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito tai näiden sijasta vastaavan tasoinen suomalaisen tai suomenruot-

salaisen viittomakielen taito (*kielitaitoedellytys*).

Jollei hakija, jolla on vieraan valtion kansalaisuus, Suomen kansalaiseksi ottamalla siitä vapaudu, voidaan kansalaisuuden saamisen ehdoksi panna, että hän vapautuu vieraan valtion kansalaisuudesta päätöksessä määrätyn ajan kuluessa uhalla, että päätös muuten raukeaa.

17 §

Kielitaidon osoittaminen

Kielitaitoedellytyksen täyttäminen voidaan osoittaa suorittamalla:

- 1) yleinen kielitutkinto taitotasolla neljä;
- 2) valtionhallinnon kielitutkinto hyvällä suullisella ja kirjallisella taidolla;

19 a §

Odotusajan määräytyminen

Edellä 1 momentissa tarkoitettu odotusaika on;

1) sakkorangaistuksen osalta vähintään kaksi vuotta ja enintään neljä vuotta rikoksen tekopäivästä;

2) ehdollisen vankeusrangaistuksen, yhdyskuntapalvelun, nuorisorangaistuksen ja rikoksen, josta tuomioistuimien on jättänyt rangaistuksen tuomitsematta, osalta vähintään neljän ja enintään seitsemän vuotta luettuna rikoksen tekopäivästä;

3) ehdottomana tuomitun vankeusrangaistuksen osalta vähintään viisi vuotta ja enintään seitsemän vuotta luettuna rangaistuksen suorittamisesta.

26 §

Ulkomaalainen, jonka isä on Suomen kansalainen

Ulkomaalainen, joka on kansalaisuudeton tai joka saamalla Suomen kansalaisuuden menettää vieraan valtion kansalaisuuden ja joka ei saa 9 §:n nojalla Suomen kansalaisuutta, saa ilmoituksesta Suomen kansalaisuuden, jos hänen syntyessään isä oli Suomen kansalainen ja hän syntyi:

1) Suomessa ja isyys vahvistettiin vasta hänen täytettyään 18 vuotta tai avioiduttuaan tätä nuorempaan; tai

2) Suomen ulkopuolella ja isyys on vahvistettu.

27 §

Kaksitoista vuotta täyttänyt ottolapsi

Ulkomaalainen lapsi, joka on kansalaisuudeton tai joka saamalla Suomen kansalaisuuden menettää vieraan maan kansalaisuuden ja joka on täyttänyt 12 vuotta ennen lapseksiottamista, saa ilmoituksesta Suomen kansalaisuuden, jos

ottovanhemmista ainakin toinen on Suomen kansalainen ja lapseksiottaminen on Suomessa pätevä.

28 §

Nuori henkilö

Henkilö, joka on kansalaisuudeton tai joka saamalla Suomen kansalaisuuden menettää vieraan maan kansalaisuuden ja joka on täyttänyt 18 vaan ei 23 vuotta, saa ilmoituksesta Suomen kansalaisuuden, jos hänen varsinainen asuntonsa ja kotinsa on ollut Suomessa yhteensä vähintään 10 vuotta, joista vähintään kaksi vuotta keskeytyksellä ennen ilmoituksen tekemistä, ja jos häntä ei ole tuomittu vankeusrangaistukseen.

29 §

Entinen Suomen kansalainen

Entinen Suomen kansalainen saa ilmoituksesta Suomen kansalaisuuden, jos hän Suomen kansalaisuuden saadessaan menettää vieraan maan kansalaisuuden.

Se, joka on menettänyt Suomen kansalaisuuden 32, 33 tai 33 a §:n perusteella, ei voi 1 momentin nojalla saada Suomen kansalaisuutta.

32 a §

Kansalaisuuden menettäminen vieraan valtion kansalaisuuden perusteella

Suomen kansalaisuuden menettää henkilö:

1) joka saa vieraan valtion kansalaisuuden hakemuksesta taikka ilmoituksesta taikka annettuaan siihen vapaaehtoisesti nimenomaisen suostumuksensa;

2) joka ryhtymällä vieraan valtion palvelukseen saa sen kansalaisuuden; tai

3) joka ei ole täyttänyt kahdeksatoista vuotta eikä ole naimisissa ja joka tulee vieraan valtion kansalaiseksi sen johdosta, että:

a) hänen vanhempansa saavat vieraan valtion kansalaisuuden siten kuin 1 tai 2 kohdassa on sa-

nottu, edellyttäen, että hänen huoltonsa kuuluu heille yhteisesti; tai

b) toinen hänen vanhemmistaan saa vieraan valtion kansalaisuuden siten kuin 1 tai 2 kohdassa on sanottu, edellyttäen, että hänen huoltonsa kuuluu tälle yksin tai yhteisesti tämän puolison kanssa, joka ei ole Suomen kansalainen

33 a §

Kansalaisuuden menettäminen terrorismirikoksen perusteella

Henkilö, joka tuomitaan rikoslain (39/1889) 34 a luvun 1—6 §:ssä säädettyyn terrorismirikokseen, menettää hakemuksesta tai ilmoituksesta saadun Suomen kansalaisuuden. Jos terrorismirikokseen syyllistynyt henkilö jää Suomessa kansalaisuudettomaksi, tälle ulkomaalaiselle myönnetään ehdollinen kansalaisuusstatus siihen asti, kunnes henkilön kansalaisuusasema todennetaan tämän alkuperäiseen kansalaisuusvaltion.

34 §

*Kansalaisuuden menettäminen kansalaisuusso-
pimuksen perusteella*

Suomen kansalaisuuden menettäminen määräytyy siten kuin 2 momentissa säädetään, jos Suomi on tehnyt vieraan valtion kanssa sitä koskevan sopimuksen.

Suomen kansalainen, joka syntyessään on saanut myös sopimusvaltion kansalaisuuden, menettää Suomen kansalaisuuden saavuttaessaan sopimuksessa määrätyn, vähintään yhdeksäntoista ja enintään 22 vuoden iän, jos hänellä on ollut varsinainen asuntonsa ja kotinsa viimeisten viiden vuoden ajan toisessa sopimusvaltiossa. Samalla menettää Suomen kansalaisuuden myös hänen lapsensa, joka on saanut Suomen kansalaisuuden tältä vanhemmaltaan, ei

kuitenkaan, jos lapsesta sen johdosta tulisi kansalaisuudeton tai jos sopimuksessa on toisin määrätty.

Henkilö, joka on menettänyt Suomen kansalaisuuden 2 momentin perusteella ja sen jälkeen ollut keskeytyksettä toisen sopimusvaltion kansalainen, saa ilmoituksesta takaisin Suomen kansalaisuuden muutettuaan pysyvästi asumaan maahan, jos hän samalla menettää toisen sopimusvaltion kansalaisuuden. Hänen lapsensa kansalaisuuteen sovelletaan, mitä 26—28 §:ssä on säädetty.

34 a §

Kansalaisuuden menettäminen täytettäessä 22 vuotta

Suomen kansalainen, joka on syntynyt ulkomailla ja joka ei menetä Suomen kansalaisuutta 34 §:n nojalla, menettää sen täyttäessään kaksikymmentäkaksi vuotta, jos

1) hänellä ei koskaan ole ollut varsinaista asuntoaan ja kotiaan Suomessa;

2) hän ei ole oleskellut Suomessa sellaisissa olosuhteissa, jotka osoittaisivat yhteenkuuluvuutta Suomeen; ja

3) hän on myös vieraan valtion kansalainen.

Suomen kansalainen, joka voi menettää kansalaisuuteensa 1 momentin perusteella, voi kuitenkin hakea kansalaisuuden säilyttämistä. Hakemus on tehtävä ennen kuin hakija on täyttänyt kaksikymmentäkaksi vuotta.

Kun henkilö 1 momentin perusteella menettää Suomen kansalaisuuden, menettää sen samalla myös hänen lapsensa, joka on saanut Suomen kansalaisuuden tältä vanhemmaltaan, ei kuitenkaan, jos lapsesta sen johdosta tulisi kansalaisuudeton.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2016.

LA 56/2014 vp — Vesa-Matti Saarakkala /ps ym.

Helsingissä 14 päivänä lokakuuta 2014

Vesa-Matti Saarakkala /ps
Juho Eerola /ps
Ritva Elomaa /ps
Olli Immonen /ps
Reijo Tossavainen /ps
Ismo Soukola /ps
Pertti Virtanen /ps
Pirkko Mattila /ps
Hanna Mäntylä /ps
Mika Niikko /ps
Lauri Heikkilä /ps

Reijo Hongisto /ps
Anssi Joutsenlahti /ps
Pietari Jääskeläinen /ps
Laila Koskela /ps
Ari Jalonen /ps
Jussi Niinistö /ps
Jari Lindström /ps
James Hirvisaari /ml
Teuvo Hakkarainen /ps
Maria Lohela /ps
Ville Vähämäki /ps